

2.300 harpidedun

Informazio guti

Jakin-en fitxategiak, abonatu bakoitzari buruz, informazio oso guti —gutiegi— biltzen du: aldizkaria bidaltzeko behar ditugun datuak ozta-ozta. Ez dugu gure abonatuaz bestelako informaziorik: ez ikasketarik, ez lanbiderik ezagutzen dugu, esaterako. Informazio-urritasun hau erremediatzea komeniko litzatekeelakoan gaude, eta, agian, luzatu gabe, fitxa osatzeko deiren bat egin geniezaioke harpidedunari.

Datu kontu honetan are okerrago gaude *Jakin*-en historiara itzultzen bagara. Datu guti dugu: 25 urteak puntarik punta, urtez urte, abonatuaz abonatu, ezin ditzakegu inolaz ere aztertu. Zuzendaritza etengabe berri-zeak, aldizkaria lekuz aldatzeak, debekuek dakartzaten etenak direla medio, fitxa eta paper asko galdu egin zaigu.

Abonatuaren kopurua urtez urte

Arestian aipatu bezala lanak ditu urtez urteko informazioa zehatz-mehatz ezagutzeak. Abonatuaren kopuruaren zifra hauek finkatzeko, adibidez, iturri desberdinez baliatu behar izan dugu. Informazioa, oro har, arunt fidagarria da, nahiz eta urte batean edo bestean ez ehuneko ehun zehatza izan.

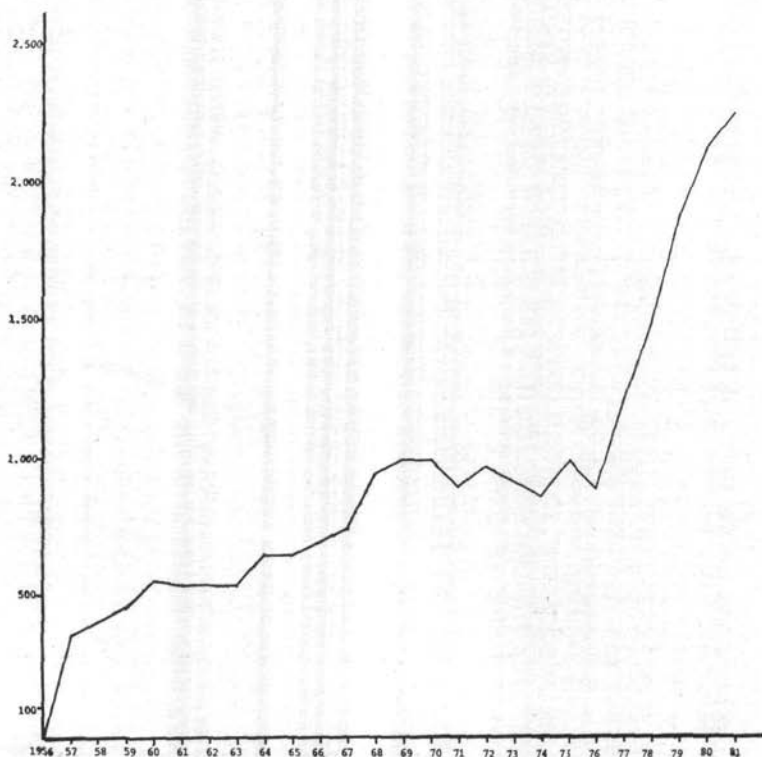
Honela jaso eta moldatu dugu abonatuaren kopuruaren informazio hau:

- 1) 1957-1969: aldi honetako urteko azken zenbakiaren tirada arrunta izan dugu kontutan. Zifra horri 50 kendu diogu abonatu-multzoa erabakitzeke, esperientziz bai bait dakigu horrenbestekoren bat gelditzen zitzaigula stockean abonatuak serbitu eta gero.
- 2) 1970-1976: aldi honetan tirada ez baino abonatuak zuzen zenbatzen ditugu, zerrendetatik informazioa jasoz. Liburu batetik bes-

tera alde dagoenean, kopururik errepikatuena hartzen dugu aintzat.

- 3) 1977-1981: abonatuena gaurko fitxategian bildu ditugu datu hauek. Ezin zehatzagoak dira, beraz.

Grafiko honetan, nagusiki nabarmentzen da azken bost urteotako gorakada harrigarria. Bada besterik ere, ikus dezakegunez, batez ere hasierakoa eta 1968-1970 ingurukoa. Urtez urte gora eta gora joan ondoren, 1970 bueltan estabilizatu samarra ematen zuen eboluzio-lerroak, baina ez: 1977tik aurrera ia zutitu egiten da. *Jakin*, harpidedunen aldetik, berritu egin da: gaurko gure harpidedunen % 61 azken bost urteotan harpidetu dira.

1972-1973: krisi urteak?

Ezaguna denez, 1971-1973 urte buelta hori biziki asaldaturia zen Euskal Herrian: gorabehera asko, istilu eta burruka ugari, hizkuntz alorrean bezala politikan eta ideologian.

Urte horietan *Jakin*-en irakurleria hagitz berritzen da. Baja asko dago, eta jende berri asko harpidetzen da. Euskal kulturaren munduan posizio bilaketa bat bide dago, talde eta gizabanakoen aldetik. Kultur eremuen birmoldaketa bailituen. *Jakin*-i dagokionez, 1972-1973. urteetan 235 irakurle galtzen ditu. Asko da: azken bost urteotan adina. Galtzen dugun irakurle tradizional honen lekua, irakurle gazteagoak, hiritarragoak betetzen du gurean. Irakurle oso desberdina du *Jakin*-ek urte haueetatik aurrera.

Arazoi bategatik edo besteagatik urte horietan baja emandako horien artean euskal idazle «zahar» ezagun asko aurkitzen ditugu.

Jaso genituen baja askok beren arrazioak eta motibazioak ematen zituzten. Ez da interesik gabekoa gutun azterketa. Hiru arazoi-motara bil-labur ditzakegu erantzunak: ekonomiazkoa, ideologiazkoa, hizkuntzazkoa.

Baja justifikatzeko eman ohi diren arrazioetako bat, ba, ekonomikoa da, nolabait esanda urte horietako «boom» editorialari zor zaiona. Hainbeste aldiz aipaturiko irakurlearen mezenasgoaren krisia dakar berarekin liburuaren ugaltasunak, harpidetza-sistemaren krisia behintzat. Sekula baino liburu gehiago plazaratzen da orain, *Jakin*-ek berak ere bai; garestiago —garestiegi— gertatzen da orain dena erostea, eta, gainera, orain, aukera egiterik ere bada. Liburudendan erostera jotzen du orain zenbaitek, abonamendua baztertuz.

Baina, artxiboko gutunei jaramon eginik bederen, arazoi ekonomikoek baino munta handiagoa dute ideologikoen eta linguistikoen. Har ditzagun banan-banan:

Ideologi motibazioetan bi muturrak aurkitzen ditugu: urte beretan klerikalismoa salatzen dituzte batzuk, eta marxismoa beste batzuk.

Klerikalismoa salatuz badugu zenbait gutun: «Erljio kutsu soportaezinek» dio batek. Beste batek: «Oso klerikala da eta interesgarrien diren gaiak ez ditu nere ustez tratatzen».

Baina egia esan, kontrako salakuntzez josiriko gutunak alde handiz gehiago dira. Hona adibide batzu:

Batek:

«*Jakin*» liburu-sortako alerik gehienak aspergarri eta nekagarri zaizkit. Marxismoaz batez ere leporaiño nago.

Beraz, ez gehiago zuen libururik bialdu, denbora galdu-azten baitidate.

Beste batek:

...Azkenez, JAKIN da marxismuaren zabalzaille aundia. Ez dakit

zergaitik Prailleak izan biar diren Marx'en argitaldariak. Tamala benetan!

Eta ni ez naiz «conservadore edo integrista».

Hirugarren batek:

Ez nator *ados* zuen oraingo iritziakin, eta ez bidali geiago neri zuen aldizkari ta libururik.

Laugarren batek, are gogorrago (eta hizki nagusitan):

Zueri eskerrak, zuen laguntzakin eta Aita San Frantziskoren semen babespean, euskera ez dan euskera eta euskaldun askori biotzondoko gogorra ematen diguten iritziak zabaltzen ari badira.

Hirugarren sailean, bajen hizkuntz arazoiei dagokienean, tonu eta agresibitate beretsua agertzen da.

Batek:

«Zuek azaldu nai dituzuen idaz-gaiak atsegingarriak zaizkit. Baina erabiltzen dezuten euskera ezin det ontzat artu. Beraz arpi-dedun taldetik kendu nire izena.

Beste batek:

Enaz H zalia. Alderdi bi dagozan ezkeror ni beste aldean nago. Eztot gura geure Euzkerea Hkin josita.

Hirugarren bat luze mintzo da:

Samintasunez baiña esan egin bear deutsuet, aurrerantzean ez dodala zuekaz artu emonik izan gura eta ez bialtzeko geiago ez YAKIN aldizkaririk ezta ere or argitzen dozuezan beste idaztirik. Zintzoak zifiaten, baiña... egun, batek ba-daki zer izan dan gure artean, da...

«H» izki lorrin eta ganorabako orregaz bete dozuenez gero dagi-zuen lan guztia, gorde egizue zeuentzako eta kittu.

(...)

Ezin daiket ontzat artu, zuek bein eta berriz artez zabizela zin eginagaitik. Bai ostera, maltzurkeriz, gaiztakeriz eta ezta-baida gogorren alde dala zuen ekintza sinisten dot, begien aurrean ikusten dodazan gauzagaitik.

(...)

Izan beitez nire lerro oneik, lengoak gitxi dirala gure artean sortu dan burrukaren eta Euskereari iatorkion kalte izugarriaren erru dun diran guztien salatzaile biziak. Etzare gure lagunak, ez... etzare.

YAKIN aldizkariaren asiera-asieratik arpi-dedun izateak damost eskubidea era onetan zuer mintzatzeko.

Laugarren bat ez da bigunagoa:

Aspaldian «Arantzazutarrak» aspertuta gauzkatzute zuen nolabai-

teko euskerarekin. Nun duzute esaterako S. Mitxelenaren prosa jator hura? Pikotara bota duzute. Jakiña, gauza berriak esan bear omen dira, ta esan ere bakoitzak nai duen bezela.

(...)

Nere konfiantza beintzat galdu duzute. Ez dut nai, ez Jakin sorta, ez Jakin liburu sorta, ez ezer. Ez neri ezer bialdu, alperrik ikusiko duzute-ta.

Ta zure mendean daukazun idazle oieri, ez ditezela orren ausartak izan. Ikasi dezatela aurrena ondo euskeraz, ta bitartean ixillik egon ditezela.

Han eta hemen ageri den tonuak ederki asko agertzen du, berak bakarrik, urte haietako giroa. Urte hauetantxe agortzen da nonbait gurekiko agresibitate hori, zeren eta geroztikako bajak, askoz gutiago izateaz aparte, normalizat jo ditzakegun horietakoak bait dira.

Abonatu en banakuntza geografikoa

Non bizi dira *Jakin*-en harpidedunak? Tamalez, hasiera haietako gure abonatu en helpiderik ez dugu gorde. Azken aldiko datuak ezagutzen ditugu bakarrik. Jar dezagun hemen bi urtetako geografik banaketa, gero bien arteko konparazioa egiteko:

	1974	1981
Gipuzkoa	69'5	59
Bizkaia	18	29
Nafarroa	2'4	4
Ipar Euskal Herria	2'5	2
Araba	1'7	2
Espainia	2'5	2
Atzerria	3	2

Hona non kokatzen ziren eta diren gure harpidedunak. Ez dago gogoratu beharrik: gehien-gehienak Gipuzkoan eta gero Bizkaian. Hori bai, baina konparaketa diakronikoak erakusten digu 1974etik 1981era Gipuzkoan kontzentratzea ahuldu egin dela. Birekilibrio (erlatibo) bat bezala sumatzen da: Gipuzkoa % 69,5tik % 59ra jaitsi da; Bizkaia, aldiz, % 18tik % 29ra igaro. Dena den, bi urteotan ere (1974ean zein 1981ean) abonatu oren % 88 Gipuzkoan eta Bizkaian bizi dira. Bestalde, egia da Iparraldean, Nafarroan eta Araban hedatuz doazela gure harpidedunak.

Azken datu bat, geografik kokamenaz: gure harpidedunen % 70'5, gaur egun, 10.000tik gorako herrietan bizi dira, hots, hiritarrak dira.